

№ 31 (768)
Лістапад 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

☞ **Моладзь: школьнікі з Мёраў папаўняюць музейную скарбонку – стар. 2**

☞ **Палажэнне: I Рэспубліканскі краязнаўчы форум Беларусі – стар. 3**

☞ **Назва: Нача – і не іначай! – стар. 4**

Пра вечарыну ў Слуцку, прысвечаную А. Сержпутоўскаму, чытайце на стар. 4

Падзякі дабрадзеям

«Краязнаўчая газета» не раз пісала аб праблемах выдання і складанасцях Беларускага фонду культуры. Мы ўдзячныя прафесару **Леаніду Міхайлавічу Лычу**, які паказаў прыклад, пералічыўшы з сваёй пенсіі немалую суму на друк газеты. І некаторыя нашыя сябры адгукнуліся на заклік аб дапамозе. Мы раней пісалі, што неаднаразова фінансавую дапамогу аказваў прадпрымальнік **Францішак Баляслававіч Жылка**. Таксама падтрымалі выданне «Краязнаўчай газеты»:

Уладзімір Кузьміч Палацін, урадженец Клічаўскага раёна, пенсіянер;

Барыс Уладзіміравіч Старыкаў, г. Мінск, пенсіянер;

Васіль Мікалаевіч Драгавец, г. Мінск.

Усе грашовыя сродкі пайшлі на аплату паслугаў друкарні.

Шчыра ўдзячныя нашым дабрадзеям. Адзінае ў краіне выданне, якое цалкам прысвечанае краязнаўству, працягвае існаваць дзякуючы такім людзям.

Для Вас:

што дбае пра захаванне гісторыка-культурнай спадчыны;

што вывучае гісторыю свайго краю;

каму не абьякавая будучыня Беларусі

Падпісаўшыся сёння на «Краязнаўчую газету», Вы даведваецеся, чым жывуць даследчыкі радзімазнаўства ў розных кутках Бацькаўшчыны, далучаецеся да вялікай супольнасці збіральнікаў, захавальнікаў і папулярызатараў багатай матэрыяльнай і духоўнай спадчыны продкаў, спасцігаеце не толькі культуру і гісторыю беларусаў, але і іншых народаў, якія стагоддзямі жывуць поруч. То давайце разам працаваць на ніве радзімазнаўства! І разам захаваем адзінае краязнаўчае выданне дзяржавы!

Падпісацца можна самім і падпісаць сяброў ды калегаў у кожным аддзяленні паштовай сувязі.

Будзьма разам!

Краязнаўчы відэасалон

5 лістапада ў інтэграванай бібліятэцы аграгарадка Дэмбрава ў рамках мэтавай праграмы па краязнаўчым выхаванні дзяцей «Датуль завёмся мы народам, пакуль шануем карані» для дзяцей з аздараўленчага лагера «Вясёлка» прайшоў краязнаўчы відэасалон «Чым і кім славыты Шчучынскі раён». Удзельнікі мерапрыемства здзейснілі віртуальнае падарожжа па раёне, пазнаёмліся з яго адметнасцямі. Гаспадыня бібліятэкі распавяла пра знакамітых землякоў – тых, хто ўславіў наш край. Таксама дзеці пазнаёмліся з кніжнай выстаўкай «Шчучын: мінулае і сучаснасць».

*Святлана МЯДУШЭЎСКАЯ,
бібліятэкарка інтэграванай
бібліятэкі аг. Дэмбрава*

Папаўняюць школьнікі скарбонку

Пад назвай «Скарбонка краязнаўчых знаходак» прайшлі раённы і абласны этапы рэспубліканскага конкурсу для школьнікаў, у якім трэба было распавесці пра самыя цікавыя музейныя знаходкі за мінулыя два гады. За вялікую даследчую працу ахвотна ўзяліся вучанцы 9 «Б» класа СШ № 3 імя Я.А. Томкі Аляксандра Панізнік, Маргарыта Баранова і Юлія Цыцына, якія раней займаліся ў гуртку «Арганаўты мінулага».

У музейным аб'яднанні СШ № 3 г. Мёры з'явілася безліч новых знаходак, і дзяўчатам выпала нялёгкая задача па іх сістэматызацыі, вызначэнні найбольш цікавых і каштоў-

ных. Для апісання найперш абралі рымскія манеты, скарб барацінак, старыя кнігі і фотаздымкі, многае іншае.

Агульнае даследаванне атрымала назву «Вадаспад знаходак "арганаўтаў"». Дзяўчаты дадаткова сустраліся з доўгажыхарамі, запісалі ўспаміны, аналізавалі розныя дакументы. Іх працу ацанілі ў «раёне» дыпламам першай ступені. На абласным этапе, дзе выступала Ю. Цыцына, вынік адзначаны дыпламам трэцяй ступені. У ліку найлепшых на Віцебшчыне наш «Вадаспад...» накіраваўся ў Мінск. Цяпер чакаем выніку.

Вітаўт ЕРМАЛЁНАК, г. Мёры

Даследчыцы з Мёрскай СШ № 3 Маргарыта Баранова і Юлія Цыцына

На тым тыдні...

✓ 12 лістапада ў канферэнц-зале Лідскага замка прайшла чарговая сустрэча ў літаратурна-музычным салоне «Над Лідзейкай», яна мела назву «Паланэз над Шчарай». Былі запрошаныя словеснікі літаратары на прэзентацыю альманаха «Паланэз». Гучалі вершы Сяргея Чыгрына, Міколы Канановіча, Святланы Адамовіч у выкананні аўтараў, музычнае аздабленне праграмы забяспечыла Надзея Салейка. Госці адказалі на пытанні слухачоў, а таксама пакінулі дарчыя запісы-аўтографы ў кнізе водгукаў.

✓ 14 лістапада Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры сумесна з Музеем старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адкрылі выстаўку «Ёсць чары ў забытым, старадаўнім...». Наведнікі маюць унікальную магчымасць пабачыць жаночыя і дзявочыя нацыянальныя строі Кобрынскага, Бярэзінскага, Ляхавіцкага, Калінкавіцкага, Маларыцкага раёнаў з фондаў Музея старажытнабеларускай культуры. Дапоўнілі часовую экспазіцыю малявання дываны і калекцыя ручнікоў, без якіх немагчыма ўявіць традыцыйны беларускі побыт. Цікаваць гэтых прадметаў абумоўлена не толькі дэкорам, але і цеснымі сувязямі з абрадамі нашых продкаў. Акрамя гэтага прад-

стаўленыя прадметы паўсядзённага жыцця: прылады ткацтва, вырабы з саломы, гліны, лазы, бяросты, дрва з фондаў Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры і Музея старажытнабеларускай культуры.

Пад час урачыстага адкрыцця была прэзентацыя-дэфіле народных касцюмаў з навукова-вытворчага рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства беларускіх народных рамёстваў «Скарбніца».

✓ 14 лістапада ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь адбылося адкрыццё двух персанальных фатаграфічных праектаў аднаго аўтара – Аленкі Данбровай – «Грушэвка. Между прошлым и будущим – дневник воспоминаний» і «Симулякр бытия». Аўтар – фатограф, член творчых саюзаў дызайнераў і фатографіў Беларусі. У першым яна зафіксавала змены старога сквера, створанага яшчэ да вайны, знікненне кінатэатра «Авангард», старога бліндажа, які апісвае Галіна Васілеўская ў апавесці «Бывай, Грушаўка!» (1978). Другі праект праводзіць паралелі між узвядзеннем дома і жыццём чалавека.

Працы можна пабачыць па 8 снежня.

✓ 14 лістапада ў Арт-гасцёўні «Высокае м'ста» прайшло адкрыццё выстаўкі скульптуры, графікі і

Адкрыццё выстаўкі «Колазварот/Колообіг»

жывапісу «Источник» Даніла Міле і Аляксея Урублеўскага. Прадстаўленыя 20 скульптурных твораў з серыяў «Караван», «Птицы» Даніла Міле і «Эфир», «Мифы» А. Урублеўскага, а таксама больш за 20 графічных і жывапісных працаў аўтараў. Выстаўка – гэта расповед мастакоў аб таямніцы і неспасціжнасці творчага імпульсу сродкамі выяўленчага мастацтва. Далучыцца да спробы спасціжэння можна да 5 снежня.

✓ 18 лістапада ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» (Палац Рэспублікі) адбылося адкрыццё міжнароднай выстаўкі мастацкага тэкстылю мастакоў Украіны (Роўна) і Беларусі (Віцебск) у межах праекта «Колазварот/Колообіг» (Віцебск – Роўна). У праекце бяруць удзел мастакі творчых аб'яднанняў «Беларускі саюз мастакоў» (Віцебская абласная арганізацыя) і «Нацыянальны саюз мастакоў Украіны» (ТА «КОЛОАРТ», г. Роўна). Пад час выставы адбываюцца круглыя сталы па пытаннях развіцця сучаснага тэкстылю.

Дзве школы, што развіваліся незалежна ад адной, дзіўным чынам перакрываюцца паміж сабой, што яскрава сведчыць аб агульных каранях, аб сучасным кампазіцыйным падыходзе, аб далікатным захаванні традыцыяў пачатку мінулага стагоддзя ва ўкраінскай і беларускай школах тэкстылю. Тэкстыль – самы мабільны від мастацтва. І ў той жа час ён больш чым іншыя захоўвае рысы нацыянальнага мастацтва, яго глыбінныя сімвалы. Сумесны праект адлюстроўвае ўзровень развіцця сучаснага мастацкага тэкстылю, характар пошукаў і эксперыменту, ролю

традыцыяў у творчасці мастакоў дзвюх краінаў, дэманструе блізкасць нашых народаў і агульную накіраванасць на творчае супрацоўніцтва. Менавіта таму мастацкі праект носіць назву «Колазварот/Колообіг». Падобныя праекты яскрава сведчаць, што ў мастацтве няма межаў, яно аб'ядноўвае творцаў розных дзяржаваў, скіраваных на пошукі і эксперыменты. У творах удзельнікаў (манументальных тэкстыльных пано, габеленах, інсталяцыях, тэкстыльных аб'ектах, мінітэкстылі і інш.) можна адзначыць як наватарскі характар творчага мыслення, так і арыгінальнасць кампазіцыйна-пластычных пошукаў.

Усе аўтары з'яўляюцца вядомымі творцамі ў сваіх краінах, у замежжы, маюць вялікі досвед удзелу ў нацыянальных і міжнародных мастацкіх выстаўках і праектах – Таццяна Лукашэвіч, Івана Токар, Аляўціна Кляпоўская, Аксана Галайчук, Вольга Палярэжна, Павел Бенедзюк (Украіна), Святлана Баранкоўская, Наталля Лісоўская, Таццяна Макляцова, Таццяна Козік, Вялета Някрасава, Генадзь Фалей, Наталля Канькова (Беларусь).

Выстаўка працягнецца да 1 снежня.

Нашы спачуванні

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя, рэдкалегія «Краязнаўчай газеты» выказваюць спачуванне галоўнаму рэдактару «Краязнаўчай газеты» Уладзіміру Александравічу Гілепу з прычыны смерці **роднага брата Аляксандра**.

Сустрэча «Паланэз над Шчарай»

ПАЛАЖЭННЕ аб І Рэспубліканскім краязнаўчым форуме Беларусі ў рамках Года малой радзімы

Агульныя палажэнні

1.1. Арганізатарамі І Рэспубліканскага краязнаўчага форуму Беларусі (далей – Форум) з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, дзяржаўная ўстанова «Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь», грамадскае аб’яднанне «Беларускі фонд культуры».

1.2. Форум праводзіцца ў партнёрстве з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі і Рэдакцыяна-выдавецкай установай «Выдавецкі дом “Звязда”».

1.3. Удзельнікі Форуму – краязнаўцы, супрацоўнікі ўстаноў культуры, адукацыі, навукі і інфармацыі, студэнты вышэйшых навучальных устаноў, навучэнцы ўстаноў агульнай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, наведвальнікі ўстаноў дадатковай адукацыі, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый і інш.

1.4. Да арганізацыі і ўдзелу ў Форуме далучаны ўпраўленні (аддзелы) ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі абласных (раённых, гарадскіх) выканаўчых камітэтаў, упраўленні (аддзелы) адукацыі, спорту і турызму абласных (раённых, гарадскіх) выканаўчых камітэтаў, дзяржаўныя структуры (Рэспубліканскі цэнтр экалогіі і краязнаўства і інш.) і грамадскія аб’яднанні (Беларускае добраахвотнае таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, Беларускі камітэт Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС), Беларускае грамадскае аб’яднанне экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў, Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі, Беларуская бібліятэчная асацыяцыя і інш.).

1.5. Форум будзе праходзіць 20 – 21 лютага 2020 г. у Мінску на базе Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь і яго філіялаў:

1.5.1. Урачыстае адкрыццё Форуму і пленарнае пасяджэнне

(Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь, вул. К. Маркса, 12).

1.5.2. Секцыя «Краязнаўства ў сістэме навукова-даследчай працы» (філіял «Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці», вул. К. Маркса, 38).

1.5.3. Секцыя «Краязнаўства ў вучэбна-выхаваўчым працэсе ўстаноў адукацыі» (філіял «Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры», зав. Музычны, 5).

1.5.4. Секцыя «Экалагічнае краязнаўства і турыстычная дзейнасць» (філіял «Музей прыроды і экалогіі», вул. М. Багдановіча, 9а).

1.5.5. Секцыя «Асоба ў краязнаўстве: з гісторыі біяграфій беларускіх краязнаўцаў» (філіял «Музей гісторыі беларускага кіно», вул. Свядлова, 4).

1.5.6. Студэнцкая канферэнцыя «Моладзь і краязнаўства» (філіял «Дом-музей І з’езда РСДРП», пр. Незалежнасці, 33).

1.5.7. Канферэнцыя школьнікаў «Пазашкольнае краязнаўства: вопыт рэгіёнаў» (аддзел «Гасцёўня Уладзіслава Галубка», вул. Старавіленская, 14).

1.6. Пад час правядзення Форуму будуць падведзены вынікі

конкурсу на лепшае краязнаўчае выданне за 2017 – 2019 гг.

Задачы Форуму

2.1. Вывучэнне стану спраў у галіне краязнаўства.

2.2. Папулярызацыя гісторыка-культурнай і прыроднай спадчыны беларускіх гарадоў і вёсак.

2.3. Пашырэнне ведаў аб краязнаўчых праектах Беларусі.

2.4. Стварэнне ўмоў для дыялогу паміж краязнаўцамі.

2.5. Пашырэнне магчымасцяў творчай самарэалізацыі асобы і садзейнічанне яе прафесійнаму станаўленню.

2.6. Далучэнне моладзі да матэрыяльнай і духоўнай спадчыны Беларусі.

2.7. Грамадзянскае і патрыятычнае выхаванне дзяцей і моладзі праз іх далучэнне да даследавання гісторыі, культуры і прыроды роднага краю.

2.8. Садзейнічанне выхаванню грамадзяніна Беларусі – патрыёта малой радзімы, дасведчанай асобы, якая любіць і шануе свой край, яго традыцыі, помнікі гісторыі, культуры і прыроды.

2.9. Патрыятычнае выхаванне моладзі, развіццё ў іх грамадзян-

скіх якасцяў, пачуцця нацыянальнай самасвядомасці, гонару за нацыянальнае багацце мінулага і сучаснасці Беларусі.

2.10. Фарміраванне актыўнай, самастойнай, высокаадукаванай, творчай асобы.

2.11. Трансляцыя дасягненняў і вопыту паміж краязнаўцамі.

Асаблівасці ўдзелу ў Форуме

3.1. Патрабаванні да афармлення дакладаў: назва даклада, прозвішча, імя, імя па бацьку аўтара / аўтараў, пасада, назва арганізацыі, горад, краіна. Аб’ём даклада – да 6-і старонак, 14 кегль, шрыфт Time New Roman, міжрадковы інтэрвал – 1,5; палі: злева – 30 мм, справа – 15 мм, зверху і знізу – 20 мм; спасылкі афармляюцца ў квадратных дужках з указаннем нумара крыніцы са спісу літаратуры і нумара старонкі: [7, с. 25]. Прануміраваны спіс літаратуры ў алфавітным парадку прыводзіцца ў канцы артыкула. Выкарыстанне аўтаматычных пастаронкавых спасылак не дапускаецца. Тэкст даклада і заяўку ўдзельніка (Дадатак 1), а таксама заяўку на ўдзел у конкурсе на лепшае краязнаўчае выданне за 2017 – 2019 гг. (Дадатак 2) неабходна накіраваць да 27 снежня 2019 г. на электронны адрас: hismuseum@hismuseum.by.

3.2. У межах Форуму плануецца правядзенне прэзентацыі найбольш цікавых краязнаўчых праектаў, выставы гісторыка-краязнаўчай літаратуры з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і выданняў краязнаўцаў.

3.3. Па выніках работы Форуму запланавана выданне зборніка дакладаў. Плануецца прыняцце вынікавай рэзалюцыі, а таксама стварэнне Беларускага краязнаўчага таварыства пры Беларускім фондзе культуры.

3.4. Кожны ўдзельнік Форуму атрымае сертыфікат.

3.5. Пражыванне і харчаванне будзе забяспечана арганізатарамі Форуму, выдаткі на праезд пакрываюцца за кошт саміх удзельнікаў ці ўстаноў, якая накіроўвае для ўдзелу ў Форуме.

3.6. Кантактная асобы: загадчык навукова-метадычнага аддзела Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Юшкевіч Юлія Валер’еўна (+375 17 328-63-72); першы намеснік старшыні ГА «Беларускі фонд культуры» Ткачэвіч Георгій Андрэевіч (+375 17 334-42-03).

Дадатак 1

Заяўка ўдзельніка(ў) І Рэспубліканскага краязнаўчага форуму Беларусі

Прозвішча, імя, імя па бацьку ўдзельніка(ў)

Рэгіён (горад / вёска)

Назва ўстановы

Адрас і тэлефон ўстановы

Прозвішча, імя, імя па бацьку кіраўніка ўстановы

Назва секцыі / канферэнцыі

Тэма даклада

Кантактны тэлефон і адрас электроннай пошты ўдзельніка(ў)

Дадатак 2

Заяўка на ўдзел у конкурсе на лепшае краязнаўчае выданне за 2017 – 2019 гг.

Назва выдання

Прозвішча, імя, імя па бацьку аўтара(ў)

Кантактны тэлефон і адрас электроннай пошты аўтара(ў)

Выданне неабходна даслаць да 27 снежня 2019 г. на адрас Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь: 220030, г. Мінск, вул. К. Маркса, 12 з пазнакай «Краязнаўства».

Ён збіраў духоўную спадчыну

«Жыў сабе адзін вельмі здатны паляшук. Многа ён хадзіў па свеце, мо на сем міль у акрузе, многа ўсялякага дзіва бачыў. Дзівіліся людзі, як яго галава зносіць, як яно там месціцца. Разумны быў і да ўсяго здатны...»

Сёлета 25 кастрычніка ў рамках раённага агляду-конкурсу «Мой родны край – мая гісторыя жывая» слупская гарадская бібліятэка-філіял № 2 з мэтай папулярызацыі краязнаўчай літаратуры, захавання сваёй гісторыі, зберажэння памяці аб далёкіх падзеях мінулага, аб знакамітых людзях свайго краю, абуджэння зацікаўленасці і павагі да сваіх вытокаў, да роднай зямлі, далучэння да духоўных каштоўнасцяў правяла этна-краязнаўчы экскурс «Жыў сабе адзін вельмі здатны паляшук», прысвечаны 155-годдзю з дня нараджэння нашага славагутага земляка, этнографа, фалькларыста, публіцыста і мовазнаўцы Аляксандра Сержпудоўскага. З вялікай любоўю да радзімы і свайго народу ён ашчадна збіраў народную мудрасць і запісваў мастацкае слова, вывучаў гаворку сялянаў.

Мерапрыемства адбывалася ў этнаграфічнай студыі «Беларуская хатка» Слуцкага гарадскога Цэнтра традыцыйнай культуры. Абсталяванне і атмосфера памяшкання (старажытная драўляная мэбля, печ, прылады працы, саматканя ручнікі, вышыванкі і да т.п.) далі магчымасць гасцям акнуцца ў глыбіню стагоддзяў, прыслухацца да галасоў далёкіх продкаў, прыгледзецца да плёну працы іх рук і душаў. Менавіта гэтаму духоўнаму набытку папярэднікаў і

прысвяціў сваё жыццё Аляксандр Казіміравіч.

Пачалася імпрэза з відэа-кліпа Алены Ланской «Кутчак Беларусі». Слуцкая паэтэса Ганна Міклашэвіч прачытала свой верш «Майму слаўнаму гораду». Увазе прысутных прадставілі слайд-прэзентацыю «Жыў сабе адзін вельмі здатны паляшук», дзе дэманстраваліся фотаздымкі, кнігі, фільмы, відэакліпы аб Сержпудоўскім, гучалі народныя песні таго часу.

Сумесна з гасцямі вядучыя мерапрыемства прайшліся паляшукімі дарогамі даследчыка і прасачылі лёсы яго кніг з серыі «Повязь вякоў»: «Святло далёкай зоркі» (1997), «Прымхі і забабоны беларусаў-паляшучоў» (1998),

«Сказкі і рассказы белорусов-поляшучков» (1999), «Казкі і апавяданні беларусаў Слуцкага павета» (2000), «Палескі дзівасіл: беларускія народныя прыказкі, прымаўкі, выслоўі са скарбніцы А.К. Сержпудоўскага» (2005).

У выкананні супрацоўнікаў Цэнтра традыцыйнай культуры Святланы Гушчэні і Зінаіды Казак госці паглядзелі інсцэніроўку жыццёвай гісторыі, запісанай у вёсцы Чудзін ад казачніка Данілы Кулагі, якая называецца «Не любіць». Чытачка бібліятэкі Людміла Сасноўская прачытала байку ад знакамітага казачніка таго часу Лявона Лябедзіка «Кальвінскі пост», якую А. Сержпудоўскі запісаў на Слуцчыне. З. Казак пазнаёміла гасцей з фразеалагічнымі прыказкамі і прымаўкамі са збору знакамітага этнографа.

Аляксандр Казіміравіч запісваў і дзіцячы фальклор – песні-калыханкі, пацешкі-забаўлянкі. Юная ўдзельніца мерапрыемства Віталіна Сакута паказала сцэнку «Дзіцячыя калыханкі». Таксама госці прагледзелі відэазапіс казкі адной з апошніх казачнікаў вёскі Чудзін Матруны Савеня. Вывучаючы і збіраючы фальклор, этнограф не абмінуў увагай і народную песню, таму на мерапрыемстве быў прагледжаны і праслуханы відэазапіс фальклорнай песні гурта з Ганцавіцкага раёна.

На імпрэзу запрасілі зямлячку А. Сержпудоўскага з вёскі Пярэвалакі Раісу Кернажыцкую. Яна сябрвала з нашчадкамі этнографа. Раіса Яраславаўна расказала аб паходжанні роду Аляксандра Казіміравіча, падзялілася ўспамінамі з дзяцінства і разважаннямі пра тое, аб чым не напісана ў кніжках.

Напрыканцы ўвазе гасцей была прадстаўленая кніжная выстаўка «Дзівасіл народнай творчасці».

Чалавек пакідае памяць пра сябе сваімі справамі, учынкамі. Хочацца, каб дакрананне да духоўнай спадчыны беларусаў рабіла нас больш добрымі, спагадлівымі, лепшымі, каб мы не забывалі сваіх знакамітых людзей, помнілі іх славы і імёны.

Людміла СВИРЭПА,
бібліятэкарка гарадской бібліятэкі-філіяла № 2, г. Слуцк

Толькі Нача – не іначай!

У вусных і пісьмовых тэкстах адна вёска ў Ганцавіцкім раёне фігуруе пад дзвюма формамі назвы – Нача і Нач. Апошняя найбольш уласцівая польскамоўнаму і рускагамоўнаму дыскурсам. Яны паслядоўна навязваюць такі варыянт, які апошнім часам пачаў пранікаць у афіцыйныя выданні. Як жа будзе правільна?

Каб высветліць дакладную назву вёскі, давалося звярнуцца да навуковай літаратуры, у прыватнасці, да «Краткого топонимического словаря Белоруссии» (аўтар – В. Жучкевіч; Мінск, 1974. Стар. 252 – 253). І вось што дазнаўся.

Нача – назва рэк. На іх ёсць старыя аднайменныя паселішчы, у тым ліку ў Ганцавіцкім раёне. Вучоныя мяркуюць пра балтыйскае паходжанне назвы, магчыма, ад словаў са значэннем «спець», «пладародны», «прадуктыўны». Верагодна, гэтыя месцы былі першапачатковымі асяродкамі земляробства. Выяўляецца і сувязь са старабеларускім «нача» (пачатак). Цяпер гэтае слова ўжываецца параўнаўча рэдка: нача – першы сноп пры зажынках, значаць – зрабіць пачынаць.

Прычым назвы «Нач» у грунтоўным і кампетэнтным слоўніку няма. І па-беларуску, і па-руску назва аднолькавая – Нача. Але некаторым яна, відаць, не падабаецца і яны вельмі вольна абыходзяцца з назвай географічнага пункта.

А завяршу гэты своеасаблівы лікбез на лірычнай ноце – вершам Аляксея Галаскока, які дзякуючы жонцы-начанцы палюбіў гэтую вёску, як сваю родную.

Анатоль КРУТАВЕЦ
Фота з сайта gants-region.info

Стаіць магутны дуб ля вёскі Нача,
Схаваўшы ў дол глыбока карані,
І буры тут скуголяць, сумна плачуць,
Што не пахіляць дуба да зямлі.

Жыве адзін магутны волат,
Частуе ўсіх сваімі жалудамі.
Ён церпіць спёку, церпіць холад
І песціць птушак добрымі рукамі.

Бывае, хмарка ціха прыляціць,
Прысядзе на яго шыракалісце,
Сам-насам у маркоце памаўчыць,
Затым далей плыве, як знойдзе выйсце.

Зайдросны вецер часам сціпла плача
У галінах дуба, што адзін стаіць
Ля вёскі з назвай, што і рэчка, Нача –
Як ён жыве, мы будзем доўга жыць.

Аляксей Галаскок

Уезд з боку вёскі Гута

Уезд з боку вёскі Ясянец

Школьнае краянаўства

Назвы, што кажучь самі за сябе

(Заканчэнне.
Пачатак у № 30)

Тлумачальны слоўнік мікратапонімаў вёскі Крамяніца

Брылёва, н. Хутар недаўра ад вёскі Крамяніца, дзе хата стаяла на ўзгорку, які па сваёй форме нагадваў брыль. *Яго сын так і жыў у Брылёве да самай смерці.*

Бумяхі. Частка ўзгорыстага поля за вёскай, неўрадлівага і камяністага. *Цяпер Бумяхі ляжаць адлогам.*

Галгофа, ж. Узгорак непадалёк касцёла, дзе раней былі першыя пахаванні, потым усё зарасло сасняком, а ў пачатку XXI стагоддзя ксяндзом Крыштафам зроблены Крыжовы Шлях Хрыста. Пад крыжом пахаваныя рэшткі касцей. *У пятніцу Крыжовы Шлях пачнецца з Галгофы.*

Гандлёўка, ж. Цэнтральная вуліца, дзе з пачатку заснавання мястэчка Крамяніца ладзіўся гандаль найбольш каштоўнымі вырабамі. *Цяпер на Гандлёўцы толькі тры «жывыя» хаты.*

Касцёлка, ж. Так называюць местачкоўцы невялікую вуліцу вёскі Крамяніца, размешчаную бліз касцёла Св. Юрыя, помніка архітэктуры XVI–XVII стагоддзяў. *Нашы сестры-манахіні жылі на Касцёлцы ўжо даўно.*

Рыбаччына, ж. Крайняя вуліца, дзе многа соцень гадоў таму знаходзіліся хаткі рыбакоў і ў часе вялікіх кір-

машоў гандлявалі рыбай, каб не псаваць паветра ў цэнтры мястэчка. *Пачакай, я забягу толькі на Рыбаччыну да бацькі.*

Малінава, н. Узгорак за вёскай, на якім расло вельмі многа малінаў. Пасадкі належаў манахіям кляштару, які дзейнічаў пры касцёле Св. Юрыя. Цяпер там густа разрасліся сасонкі, утварыўшы невялікі лясок. *Цяпер нават і не здагадаешся, што ў Малінаве раслі маліны.*

Кар'ер, м. Роў на канцы вёскі, дзе цягам прыкладна 50-і гадоў бралі жвір для патрэбаў калгаса. *Дык смецеце цяпер скідваюць у Кар'еры, вязі туды.*

Схрон, м. Назва ўрочышча мае паходжанне ад рускага дзеяслова «схороніцца», месца далёка за вёскай Крамяніца, дзе падземны ход з касцёла выходзіў на паверхню і ўтвараў вялікае сховішча. У часы калектывізацыі там хаваліся тыя, хто выступаў супраць утварэння калгасаў. *Асцярожна, унучка, глядзі пад ногі, тут недзе Схрон быў.*

Тлумачальны слоўнік мікратапонімаў вёскі Самаравічы

БАМ, м. Вуліца, размешчаная за 3 кіламетры ад свінагадоўчага комплексу «Самаравічы». У 1970-я гады, калі пачалося будаўніцтва, людзі, убачыўшы размах будаўніцтва, назвалі так гэтае

месца. *Пачынаць рамонт дарогі, казалі, будуць з БАМа.*

Балотцы. Вельмі мокрае і гіблае месца на ўскрайку вёскі, якое, паводле легенды, высахла дзякуючы малітвам і ўстаноўцы вяскоўцамі трох крыжоў – тры іпастасі Бога. Пазней тут пачалі будавацца людзі, а назва вуліцы замацавалася – Балотцы. *Балотцы адраджаюцца, моладзь селіцца ў бацькоўскіх хатах.*

Карэя, ж. Назва вуліцы паходзіць ад выказвання аднаго з жыхароў, які ўвесь час акцэнтаваў увагу на падзеле вёскі, калі патрэбна было вырашыць нейкую ўсеагульную справу: «Мы зробім самі, а вы як хочаце! Мы як Паўночная і Паўднёвая Карэя!» *Я ў Карэю замуж пайшла, там і жыву.*

Лісава, н. Невялікі лясок, у якім вялікія лісы і пастаянна наведваліся на падворкі, забіраючы курэй. Колькі лісіных вывадкаў ні было знішчана, яны сяліліся там бесперапынна. *Лісава тое было сапраўднай бядой для вяскоўцаў.*

Слэзнае, н. Балота за вёскай, дзе калісьці дзеці пасвілі кароваў і там з імі заўсёды здаралася нейкая прыгода: карова вывіхнула нагу, згубілася цяля, адна рагуля распарола бок другой і інш., за якую дарослыя іх каралі, і слёзы ў пастушкоў каціліся градам. *Цяпер на Слэзным ніякай жывіны не ўбачыш.*

Тлумачальны слоўнік мікратапонімаў вёскі Падбалоце

Веська, ж. Вялікая, асноўная вуліца, заснаваная з пачатку ўзнікнення мястэчка (з польскай мовы «весь»). У большасці гэта дабротныя дамы і заможныя сем'і. Пабудаванцы там мог не кожны. *Біліся мы, хлопчыкі, часта з падлеткамі з Вёскі.*

Вострава, н. Балота і тры дамы, пабудаваныя на беразе ракі Зальвянка, далёка за вёскай Падбалоце. У час разліву ракі людзі жылі, як на востраве. *Сена падзялілі ў Востраве, ездзілі сушыць.*

Гладкаўшчына, ж. Вялікае поле на некалькі дзясяткаў гектараў, вельмі роўнае і гладкае, былыя панскія землі (магчыма, паходзіць ад слова «гладкава»). *Зжалі ў Гладкаўшчыне, а потым пераехалі пад Зайцаў Топаль.*

Зайцаў Топаль, м. Фундамент і старая таполя на месцы адзінокай сядзібы Браніслава Зайца.

Кальнік, м. Поле далёка за вёскай, дзе пасля ледавіка засталася многа валуноў розных памераў, і для патрэбаў будаўніцтва людзі калолі камень. Там да нашага часу

Балотцы

Карэя

знаходзіцца помнік прыроды – Калініцкі камень памерамі да 3-х метраў і вагою каля 42-х тон. *У Кальніку яго знайшлі нежывога.*

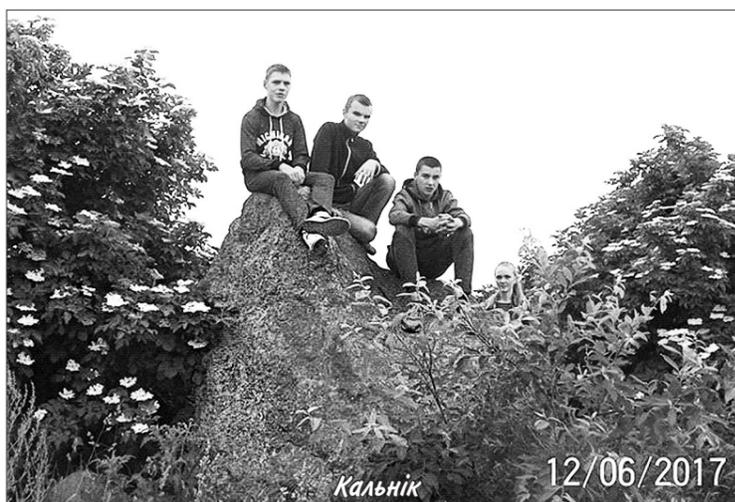
Кітай, м. Частка вёскі была названая Кітай, таму што менавіта тут жылі бедныя шматдзетныя сем'і (8-10 дзяцей) простага сацыяльнага статусу, якім заўсёды не хапала ежы, адзення. *На ваш Кітай хлеба не навозішся.*

Копанка, ж. Вялікія балоты за вёскай, дзе ў 1950-х

гадах капалі торф. *Гарыць балота каля Копанкі, ніяк не патушаць.*

Навасёлы. Вуліца, утвораная значна пазней з перасяленцаў хутароў, у асноўным уласнікаў, аднаасобнікаў. *З усяе вёскі толькі ў Навасёлах некалькі хат, дзе ёсць мужчыны.*

Хутары. Палі, дзе раней жылі сем'і Падчыкаў, Кузьмічоў, Хведукоў. *Засталася я тады на Хутарах, пошту адтуль хадзіла насіць па вёсках.*

Кальнік

12/06/2017

Мікратапонімы, як і людзі, маюць свае знакі адрознення, прыкметы, што кідаюцца ў вочы. Яны ніколі не ўзнікаюць самі па сабе, а цесна звязаныя з чалавекам, яго жыццём і лёсам. Гаваркія назвы павінны замацавацца ў свядомасці людзей як старажытныя помнікі, якія дазваляюць захаваць ідэнтычнасць гісторыі, мовы і культуры нашай мясцовасці. Вельмі важна не даць ім знікнуць бяследна або пакінуць па сабе напамін толькі на старонках летапісаў ці архіўных дакументаў.

Кацярына САЎКО, вучаніца 11 класа,
Герман СКУБА, вучань 10 класа,
Антаніна СКУБА,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры,
Князевская СШ Зэльвенскага раёна

Галгофа

Рыбаччына

Царкоўнае краязнаўства

Зніклая, але не забытая святыня

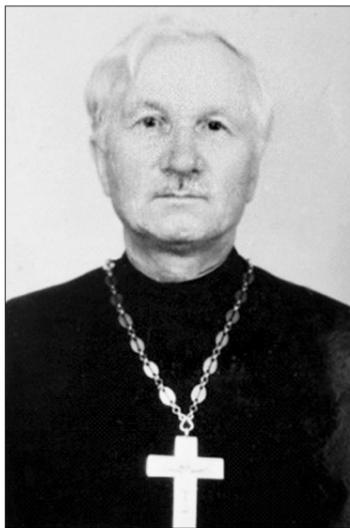
Гісторыя Свята-Варварынскай царквы ў вёсцы Суляцічы Навагрудскага раёна

(Працяг.
Пачатак у № 30)

Святары

Старажылы прыгадваюць двух апошніх святароў царквы. З 1921 па 1939 г. служыў у Валковіцкай царкве (а значыць, і ў прыпісной Свята-Варварынскай) протаіерэй Мікалай Нядзвецкі, а з 1947 па чэрвень 1960 г. – Іван Губарэвіч. У кожнага з іх быў свой нялёгкі шлях нясення святарства.

Протаіерэй М. Нядзвецкі – узорны пастыр, які ўласным жыццём паказаў прыклад сапраўднага хрысціянства. У вёску Валковічы ён разам з матушкай прыбыў прыкладна ў 1921 г. Матушка Вера закончыла Смольны інстытут у Пецярбургу, мела добрыя музыкальныя здольнасці і прыгожы голас. Была рэгентам. Атрымаўшы ў інстытуце медыцынскія веды, часта аказвала дапамогу людзям. Выкладала ў школе, арганізаванай разам з айцом Мікалаем.

Святар Іван Губарэвіч

Яшчэ да 1939 г. шматлікія святары пакідалі Заходнюю Беларусь. Калі бацюшка ўгаворвалі выехаць, ён адказаў: «Няхай будзе воля Гасподня. Пастыр не павінен сваю паству пакідаць. І ў радасці, і ў горы я павінен быць тут, нават калі давядзецца пацярпець». Так і здарылася: ён прыняў пакутніцкую смерць. У верасні 1939 г. самы паважаны чалавек вёскі быў люта закатаваны.

Другім святаром быў Іван Губарэвіч. Ён працаваў настаўнікам і прыслужваў у царкве. З біяграфіі вядома, што ў 1935 г. ён быў прызначаны псаломшчыкам у вёску Вялікае Падлессе Баранавіцкага благачыння. У 1936 г. пераведзены псаломшчыкам у вёску Валеўка Навагрудскага раёна, а ў 1941 г. прызначаны псаломшчыкам у навагрудскую Барыса-Глебскую царкву. У 1945 г. стаў святаром гэтай царквы. Паводле прашэння ў 1947 г. пераведзены настацелем Свята-Успенскай царквы ў вёсцы Валковічы. Бацюшка

Сям'я святара Івана Губарэвіча

рупліва выконваў абавязкі ў дачыненні да богаслужэнняў і паствы. Айцец Іван і матушка Кацярына служылі Госпаду, дапамагаючы ва ўсім адно аднаму. Прыхаджане ставіліся да іх з любоўю і даверам. Але пачаўся час выпрабаванняў.

На змену сталінскім правам са святчэнствам прыйшоў хрушчоўскі час масавага закрыцця храмаў. Рашэннем суда ад 27 чэрвеня 1959 г. сям'я святара была выселеная з дома з прычыны таго, што будынак мусіў перайсці пад дзіцячы садок, хця на самой справе яго аддалі сям'і партыйца. Амаль цэлы год бацюшка з матушкай ды дзецьмі Галінай і Іванам туліліся ў хляве. На жыццё не скардзіліся, хця зробленая печ слаба абагравала іх новае жыллё. Давялося цярдліва пераносіць голад, холад, прыдзіркі сельсавета, прыніжэнне і несправядлівыя абвінавачванні не толькі ад уладаў, але і ад некаторых аднавяскоўцаў, якія падхалілі здзекліваю манеру абыходжання з сям'ёй святара.

Бацюшка выселіўся з хаты, але не пакінуў царкву: як і раней, спраўляў усе богаслужэнні і ў Валковічах, і ў Суляцічах. Апошняя служба была на Успенне Прасвятой Багародзіцы.

Святара прымусілі выехаць з вёскі. Вандраванні сям'і доўжыліся тры гады, пакуль бацюшка не быў прызначаны настацелем Міхайлаўскай царквы вёскі Уселюб. Выпрабаванні не зламалі сям'ю, а толькі ўмацавалі веру і спадзяванне на волю Божую. Калі бацюшка памёр, яго дачка Галіна пачала працягваць бацькоўскую справу. Цяпер яна рэгент хору ў царкве ў гонар Іконы Божай Маці «Неспадзяваная радасць» г. Навагрудка.

Царква ў багаборніцкі час

З лютага 1960 г. ЦК КПБ прымае пастанову «Аб мерах па ліквідацыі парэшаннага духавенствам савецкага заканадаўства». Пачынаецца масавае закрыццё царкваў.

Рашэнні пра зняццё з рэгістрацыі (г.зн. закрыццё) прыпісных царкваў праходзілі праз упаўнаважанага па справах Рускай Праваслаўнай Царквы пры Савеце Міністраў СССР па Гродзенскай вобласці. Да кастрычніка 1960 г. гэтую пасаду займаў С. Галубкін. Упаўнаважаны прымаў першапачатковае рашэнне па кожнай царкве асобна, якое адабрала або скасоўвалася ў Маскве.

Нягледзячы на масавае закрыццё царкваў, улады ў кожным выпадку спрабавалі абгрунтаваць законнасць гэтага ўчынку: знаходжанне паблізу іншых царкваў, заняпад царкоўных будынкаў, нежаданне вернікаў здаваць грошы на рамонт будынка (часта ўлады самі перашкаджалі правядзенню рамонтаў), нявыплата царквою падаткаў, неправядзенне абрадаў хрышчэння і адпявання, маленькі прыход, даўгі. Такім чынам вясковыя царквы рана ці позна траплялі ў спіс аварыйных культурных збудаванняў, пасля чаго іх закрывалі.

Рашэннем ад 28 снежня 1960 г. былі знятыя з уліку царквы ў вёсках Літоўка, Суляцічы і Купіск Навагрудскага, Трошыцы і Загор'е Карэліцкага, Залесе Смаргонскага, Зачэпічы Дзятлаўскага раёнаў. Усяго за 1960 г. былі знятыя з рэгістрацыі 53 царквы, з якіх адна знаходзілася ў горадзе, 2 – у пасёлках гарадскога тыпу і 50 – у вёсках.

Аксана ЧЫСЦЯКОВА

(Заканчэнне будзе)

Протаіерэй Мікалай Нядзвецкі

Характарыстыка работніцы настаўніка Зэльвенскай НСШ Інтэрнацэнага с/с Губарэвіча Івана Іванавіча.
Губарэвіч Іван І. з'яўляецца настаўніком II класа Зэльвенскай НСШ. З вышэйня-выкаваўчай работай справляецца добра. Заўвагі на заняткі прыходзіць добра падрыхтаваным. З рознымі інтэлектуальнымі пытаннямі заўвагі да пачатку заняткаў звяртаецца да загадніка і дырэктара школы з тым каб кожную хвілінку ўрока выкарыстаць як найлепш. За грамадскай работай адносіцца актыўна. Узяў да даручэння заданне вышэйша св.масава і добра аказаў.
Сярод настаўніцкага калектыва характарыстыкаў.
Зэльвенскі Інтэрнацэна с/с

В 1935 г. маламу аўтуі называюцца Іванам Іванавічам Кольні Вясёлым Подлессе, Баранавіцкага бл. раёна.
В 1936 г. маламу сям'і ў пераходзілі псаломшчыкам у вёску Валковічы, Навагрудскага бл. раёна.
В 1941 годзе маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валковічы, Навагрудскага бл. раёна.
В 1945 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1947 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1948 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1949 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1950 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1951 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1952 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1953 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1954 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1955 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1956 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1957 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1958 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1959 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1960 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1961 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1962 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1963 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1964 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1965 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1966 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1967 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1968 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1969 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1970 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1971 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1972 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1973 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1974 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1975 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1976 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1977 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1978 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1979 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1980 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1981 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1982 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1983 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1984 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1985 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1986 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1987 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1988 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1989 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1990 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1991 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1992 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1993 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1994 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1995 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1996 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1997 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1998 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 1999 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2000 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2001 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2002 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2003 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2004 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2005 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2006 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2007 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2008 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2009 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2010 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2011 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2012 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2013 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2014 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2015 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2016 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2017 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2018 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2019 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2020 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2021 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2022 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2023 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2024 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.
В 2025 г. маламу называюцца псаломшчыкам у вёску Валеўка, Навагрудскага бл. раёна.

Характарыстыка і старонка з біяграфіі Івана Губарэвіча

Галіна Стрэчань (Губарэвіч), рэгент хору ў царкве ў гонар Іконы Божай Маці «Неспадзяваная радасць» г. Навагрудка

3-пад музейнага шкла

Кунтушовы пояс у экспазіцыі Нясвіжскага замка

Шаўковыя паясы ў XVIII стагоддзі былі часткай мужчынскага касцюма Рэчы Паспалітай, імі падпрэзвалі кунтуш – верхнюю вопратку, з-за чаго паясы атрымалі назву «кунтушовых». У нашыя дні шаўковыя залататканыя паясы ўспрымаюцца грамадствам як творы мастацтва высокага ўзроўню.

Адзін з такіх паясоў упрыгожвае пастаянную экспазіцыю калекцыйнай залы «Слуцкія паясы» Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж». Даўжыня яго 4 метры 30 сантыметраў, шырыня – 38 сантыметраў. У вуглах паяса вытканая выява ягняці з харгвай і літарамі «P.J.», дзякуючы якой можна сцвярджаць, што прадмет створаны на мануфактуры Пасхаліса Якубовіча (Якуба Пасхаліса) у Ліпкаве пад Варшавай у 1791 – 1794 гадах. Заснавальнік мануфактуры, купец Пасхаліс Якубовіч, у 1791 годзе па грамаце караля Станіслава II Аўгуста Панятоўскага атрымаў шляхецтва і герб – у зялёным полі баранчык на мураве, які трымае правай нагой малы сцяг. У нашлемніку – арлінае крыло, працягае стралой. Пасля чаго гэты герб з ініцыяламі «P.J.» уладальнік

выкарыстоўваў для маркіроўкі ліпкаўскіх паясоў да 1794 года, калі прадпрыемства перастала існаваць.

Дэкор галоўнага паяса будзецца на двайным паўторы кветкавых дрэўцаў, якія прарастаюць з вяночкаў. Цэнтр кампазіцыі ўпрыгожвае буйная блакітна-ружовая кветка з дробным вузкім лісцем. Кветку і сцябло аздабляюць дробныя стылізаваныя блакітныя і ружовыя кветкі. На сярэдніку папярочныя палосы асноўнага жоўта-ружовага з выявамі кветак фону чаргуюцца з арнамантам блакітных, ружовых кветак і зялёных пялёсткаў. Бардзюр складаецца з выява галінак з кветкамі. Да канцоў паяса прышытыя махры.

Кунтушовы пояс Пасхаліса Якубовіча з'яўляецца каштоўным набыткам Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Нясвіж». Рарытэт аднесены да фонду асабліва каштоўных прадметаў музея-запаведніка, зарэгістраваны ў Дзяржаўным каталогу музейнага фонду Рэспублікі Беларусь.

*Людміла ЖУК,
малодшы навуковы супрацоўнік
Нацыянальнага гісторыка-
культурнага музея-запаведніка
«Нясвіж»*

Ініцыятыва

Альбом еўрапейскіх калядных песняў пад гуслі

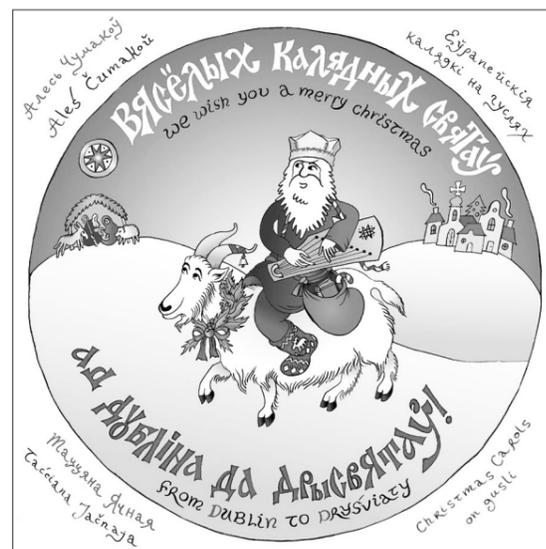
Каляды – час цудаў, спадзяванняў, чакання радасці і святла. Час дарыць і атрымліваць падарункі, ствараць святочную чароўную атмасферу для сваіх блізкіх, для сяброў і для сябе! Чараўніцтва еўрапейскіх калядных і навагодніх спеваў натхняла беларускіх паэтаў ва ўсе часы! «Ціхая ноч» у перакладзе Наталлі Арсенневай даўно стала класікай нашай паэзіі. А без песні «Звон звініць» («Jingle Bells» у перакладзе Алега Хаменкі) ужо немагчыма ўявіць сабе гэтыя святочныя дні. Гуслі ж – наш старадаўні і неверагодна мілагучны інструмент.

Выканаўцы Алеся Чумакоў (гуслі, спевы) і Таццяна Ячная (спевы) запісалі і плануюць выдаць альбом «Вясёлых калядных святаў...», які мусіць дадаць у зімовы святочны перыяд чароўнага і ўзнёслага настрою, еўрапейскасці і беларускасці.

Ініцыятары на платформе ulej.by пачалі збор сродкаў на выданне альбома. У камплект увойдзе флэшка і вокладка з малюнкам мастака Андрэя Строцава. Калі ж яшчэ слухаецца CD, то ёсць варыянт выдання і на CD.

У кружэлку ўвойдуць 12 твораў: «Ціхая ноч», 1818, Аўстрыя; «Хто спіць у маці на руках», 1865, Англія; «Тры караблі», першыя згадкі ў XVII ст., Англія; «Найперш пра Раство», XVI – XVIII стст, Англія; «Вятрыска ў вярбе», 1960-я; «Верабейка калядным раннем», 1859 і 1913, Фінляндыя; «У горадзе цара Давіда», 1848 і 1849, Ірландыя, Англія; «Не будзем жаліцца, сябры», першыя згадкі XVI ст., Англія; «У гарах трашчаць марозы», XVIII ст., Уэльс; «Стары і слаўны час», 1711 і 1788, Шатландыя; «Звон звініць», 1857, ЗША; «Вясёлых калядных святаў», XVI ст, Англія.

Адным з асаблівых падарункаў фундатарам будучы запрашэнні на «Калядны фест» (25 снежня ў Мінску ў клубе «RE:PUBLIC»,

дзе дуэт А. Чумакоў і Т. Ячная адкрые фест, прысвечаны 20-годдзю гурта «Стары Ольса»).

– Як майстра гусляў, – зазначае А. Чумакоў, – я прапаную асаблівы падарунак – 11-струнныя крылападобныя гуслі. У камплекце будучы прыгожыя настроеныя гуслі (такія ж, як тыя, на якіх запісаны альбом), футарал, плечыны пас для грання стоячы і чатыры заняткі са мной, на якіх вы не толькі навучыцеся граць на гуслях, але і развучыце свае любімыя песні з альбома «Вясёлых калядных святаў!» Калі вы яшчэ не вырашылі, хочаце сабе гуслі ці не, ёсць варыянт асаблівага падарунку: 4 заняткі на гуслях. А потым, калі зрэшты захочаце сабе гуслі – я вам іх зраблю з вялічэзнай зніжкай!

Самым незвычайным падарункам спонсарам дуэта абяцае магчымасць свайго візіту, пад час якога на свяце заспяваюць песні з кружэлкі. Гэта можа быць кароткае віншаванне, а можа быць цэлы канцэрт на гадзіну. А самыя шчодрыя фундатары пачуюць дуэт нават у навагоднюю ноч.

Стваральнікі альбома прапануюць накіроўваць ім пытанні і прапановы (<https://www.facebook.com/ales.cumakou>, https://vk.com/ales_by, <https://www.youtube.com/gusliby> і на электронны адрас gusliby@gmail.com; тэлефоны +37529-7572423, +37529-1772423).

Паводле інфармацыі арганізатараў

Кнігазбор у Новадзвяткавічах

Сёлета 15 верасня ў эфіры тэлеканала АНТ выйшаў сюжэт, прысвечаны кнігазбору вядомых на Слонімшчыне графаў Слізняў. Яго назвалі «шляхецкай бібліятэкай», што была «адной з найлепшых у Еўропе». У палацы Слізняў у Дзвяткавічах (цяпер – Новадзвяткавічах) на другім паверсе захоўвалася да 5 тысяч аўтаграфічных твораў, што збіраліся на працягу некалькіх стагоддзяў. Пад час вайнаў кнігазбор рабавалі, апошні раз – восенню 1939-га, калі на змену польскай прыйшла савецкая ўлада. Цяпер ацалелыя кнігі захоўваюцца ў розных гарадах: і ў Беларусі, і ў замежжы.

Напрыклад, у фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі выявілі каля 80 асобнікаў з пазнакамі прыналежнасці Слізням. Самае каштоўнае сярод іх – каталог бібліятэкі ў другой палове XIX стагоддзя. У ім зафіксаваная самая каштоўная частка кнігазбору – 722 назвы. Гэта мастацкая літаратура, гістарычныя працы, кнігі па тэалогіі, географіі і г.д.

«Цуд, што ён захаваўся. Гэта ключ да таго кнігазбору, які фармаваўся на працягу трох стагоддзяў», – кажа загадчык аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Анатоль Сцебурака.

Яшчэ адзін каталог захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі ў Гродне. Ён быў створаны ў 1850 годзе. У рукапісе восем невялікіх старонак. У рэпартажы адзначылі, што дакумент «60 гадоў таму» перадаў са слонімскага музея. На рукапісе засталася беларускамоўная пячатка музея.

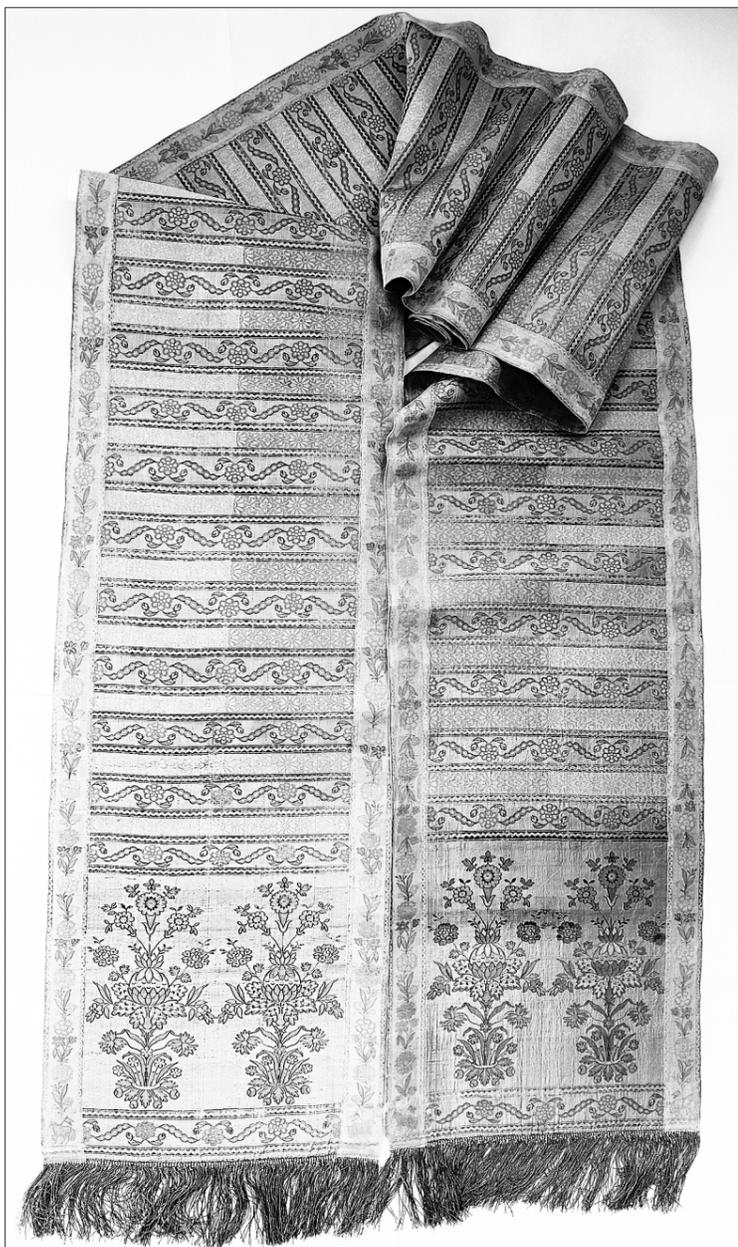
Пра бібліятэку і палац у сюжэце АНТ расказвала Таццяна Ракуць, кіраўніца музея «Дыяменты даўніны» Новадзвяткавіцкай сярэдняй школы.

Дарэчы, у верасні ў слоніmsкім музеі дзейнічала выстава кніг з бібліятэкі графаў Пуслоўскіх, што захоўваюцца ў Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеі.

*Тенадзь ГУРСКИ
(Паводле электроннага выдання
«Слоніmsкі край», № 10 за 2019 г.)*

Палац графаў Слізняў у Новадзвяткавічах. Здымак з фонду Беларускага дзяржаўнага архіва кінафотафонадакументаў

Алень і паляўнічы

Уздоўж

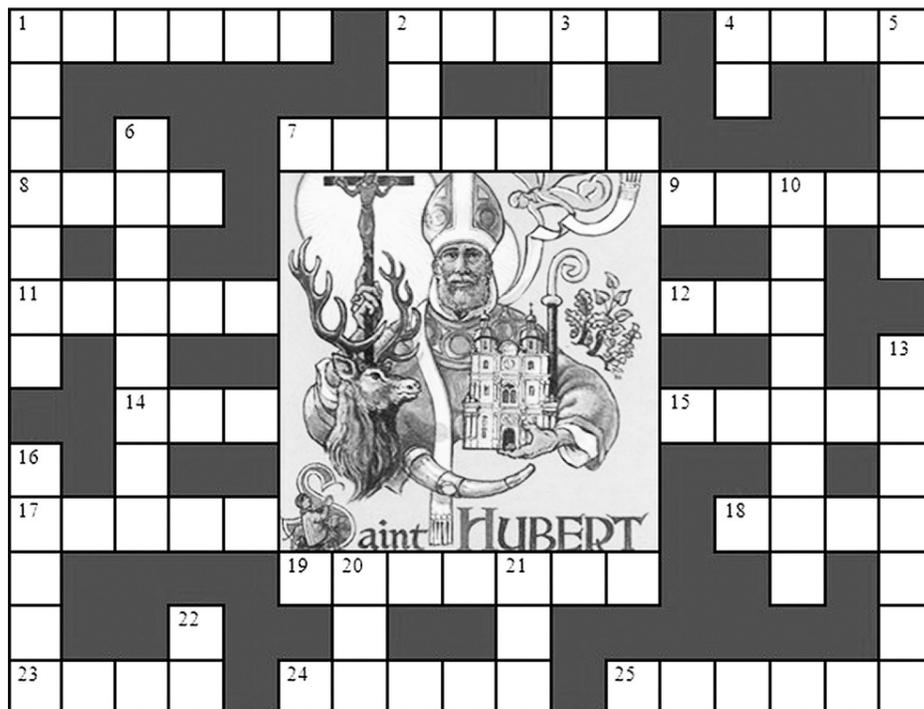
1. Беларускі горад, герб якога ўпрыгожвае выява алень з крыжам у рагах. Паводле падання, менавіта такога алень сустраў у маладосці на паляванні Губерт, прылічаны пазней да святых. Св. Губерт лічыцца заступнікам паляўнічых, леснікоў, сабак, а дзень яго памяці, 3-га лістапада, у многіх краінах свету лічыцца святкам паляўнічых; таксама ён – апякун беларускага горада 2. ... доўга не мяняюць футру – снег выпадзе не скоро (прыкм.). 4. У старажытна-егіпецкай міфалогіі свяшчэнны бык. 7. ... паляўнічага не стрымлівае (прык.). 8. Кантора, служба. 9. «Сімвал Беларусі – гэта белы ..., // Сімвал дабрабыту – гэта чорны хлеб». З верша М. Курылы «Песня пра хлеб». 11. «Язі паважныя і ..., // Што тыя зебры – акуні». З верша П. Броўкі «На рыбалцы». 12. Стары сасновы лес. 14. На паляванні ... вёрст не крук (прык.). 15. І рыба б запела, каб ... мела (прык.). 17. Літара грэчаскага алфавіта. 18. Вялікая гліняная пасудзіна. 19. «Восень, восень залатая // Сее ... на зямлі». З верша С. Новіка-Пеюна «Восень, восень залатая». 23. У каталіцкай царкве літургія, абедня. 24. «Ледзьве холад на ..., // Мішка

шусь у свой бярог». З верша Р. Бардуліна «Як звяры зіму сустракаюць». 25. ... і Гаўры. Мянускі сабак, якія былі ў міфічнага князя Бая. Паводле легенды, па слядах тых сабак пацяклі рэкі Дняпро і Дзвіна.

Упоперак

1. Пра ваўка ..., а ён насустрач (прык.). 2. Карова целіцца, а ў быка ... баліць (прык.). 3. Памяшканне для стральбы ў цэль. 4. Вялікі майстар сваёй справы. 5. У каталіцкіх святароў паласа матэрыі, якая надзяваецца на плечы. Лічыцца, што ... Св. Губерта – самы дзейсны сродак супраць укусу шалёных сабак. 6. На паляванні маскіроўка – гэта ... і спрыт (прык.). 10. «... па птушках». Спартыўнае, што ладзіцца ў Бельгіі сярод паляўнічых на свята Св. Губерта; замест жывых птушак выкарыстоўваюцца зробленыя з дрэва. 13. Адна з назваў восеньскіх Дзядоў, якія адзначаюць 2-га лістапада. 16. У лістападзе мужык з калёсамі развітаецца, у ... залазіць (прык.). 20. Даўгахвосты папугай. 21. Паўночная прамысловая рыба сямейства ласасёвых. 22. Танцавальны крок.

Склад Івон ЦЕЛЕШ

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 30

Уздоўж: 1. Алег. 5. Іверс. 8. «Альберцін». 10. Нота. 11. Золак. 12. Табар. 16. Кропка. 17. Ляск. 19. Ікар. 20. Вясляр. 22. Пража. 24. Сэрца. 26. Скок. 27. Медытацыя. 29. Абзац. 30. Руны.
Упоперак: 1. Агінскі. 2. Га! 3. Абоз. 4. Кіёк. 6. Вежа. 7. Стары. 9. Строфіка. 13. Буколіка. 14. Дабро. 15. Слова. 18. Пракосы. 21. Эпіка. 23. Жаба. 24. Свет. 25. Агат. 28. Яр.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПЛЫТ (заканчэнне артыкула). У пачатку XX ст. плыты пачалі звязваць дротам або збіваць жалезнымі цвікамі (ужываліся і драўляныя цвікі – нагелі, штыфты). Звёны плытоў злучаліся паміж сабой паклёсамі. Для кіравання плытамі на пярэднім і заднім звяне плытагоны мацавалі ва ўключыны (качаты, рачкі) рулявыя вёслы. Часам плыты кіраваліся шастамі (ляска, яліны, бусакі; даўжыня 4 – 6 м). На Дняпры іх называлі бабайкамі, на Прыпяці – дрыгаўкамі, на Дзвіне – брыгаўкамі, рулявое вясло на першым звяне плыта на Нёмане і Сажы – апачынай. Для запавольвання ходу плыта служылі барбары – канаты з лазовых ці бярозавых віцаў з завостранымі шастамі на канцы, а для тармажэння – завостраныя кол (шрык,

шарыга, шорц), умацаваны ў галаве і хвасце плыта.

На начлег плыты прычалвалі да берага і прывязвалі яго з дапамогай арала. На плыце, што знаходзілася ў дарозе працяглы час, абсталёвалі месца для жылля і прыгатавання ежы.

У наш час плыты ў некаторых краінах (да прыкладу, у Германіі) скарыстоўваюць у галіне турызму як дадатковы сродак перамяшчэння, забаўка, або дзеля разнастайвання ўражанняў ад адпачынку, паглыблення ў даўніну, стварэння пэўнага антуражу.

ПЛЫТАГОНЫ, плытнікі, сплаўшчыкі – рабочыя на плытах. У розных басейнах рэк плытагоны мелі мясцовыя назвы: гоншчыкі, лаўнікі, асначы, бальнікі, пльсакі і інш. Партыю плытоў

Плытагоны на плыце

гнала арцель, на чале якой быў старшы плытагон – атаман, караваншчык, корнік, ротман, стырнік. Назвы гоншчык, лаўнік, корнік характэрныя для Віцебшчыны, ротман, флісак, арэль – для Гродзеншчыны, караваншчык – для Усходняга Палесся, пасаўнік, бальнік, пльсак – для Заходняга Палесся. Назва сплаўшчыкі бытавала на землях Беларусі паўсюдна.

ПЛЮСКВАМПЕРФЭКТ (лац. plusquamperfectum), даўноінулы час – складаная дзеяслоўная форма мінулага часу старажытных славянскіх моваў.

У старажытнарускай мове ўжываўся пераважна для абазначэння мінулага дзеяння, якое адбылося раней за якое-небудзь іншае дзеянне. Утвараўся шляхам спалучэння дапаможнага дзеяслова «быти» ў форме імперфекта і аорыста (аорыст – простая дзеяслоўная форма, што абазначае адзінкавае мінулае дзеянне (стан) без паказу яго працягласці) адпаведнай асобы з дзеепрыметнікам на «-л», які змяняўся па родах і ліках. Са знікненнем у жывой мове

аорыста і імперфекта дапаможны дзеяслоў у складзе плюсквамперфекта ўжываўся ў форме перфекта «есть былъ пришёлъ». Паступова была страчана звязка ў складзе перфекта і ў дзеепрыметніках мужчынскага роду адзіночнага ліку, канцавое «л» змянілася ў «ў»: «есмъ былъ пришель – я быў прыйшоў».

Плюсквамперфект зрэдку выкарыстоўваецца ў сучаснай мове для абазначэння мінулага дзеяння, якое толькі пачыналася, але было перапыненае якім-небудзь іншым: «Дзве хурманкі прыехалі былі на вяселле, дык і тыя сёння рана паехалі дадому» (Кандрат Крапіва), «Ён быў памкнуўся папрасіць у маці есці, ды пашкадаваў будзіць» (Максім Лужанін). У літаратурных творах зрэдку пад уплывам рускай мовы трапляюцца формы плюсквамперфекта, дзе пры дзеепрыметніку на «-л» ужываецца нязменная часціца «было»: «Следам за ім памкнуліся было злазіць і сувязныя, але Злобіч стрымаў іх» (М. Ткачоў). Аднак такое ўжыванне – парушэнне літаратурнай нормы.

Экзкурсія на плыце